

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUT- SKOTTETS BETÄNKANDE 45/2001 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av sjukförsäkringslagen samt 14 och 15 § lagen om rehabiliteringspenning

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 9 oktober 2001 en proposition med förslag till lagar om ändring av sjukförsäkringslagen samt 14 och 15 § lagen om rehabiliteringspenning (RP 171/2001 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet lämnat utlåtande (GrUU 40/2001 rd) om ärendet. Utlåtandet ingår som bilaga till detta betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Lauri Pelkonen, social- och hälsovårdsministeriet
- avdelningschef Elise Kivimäki och juristen Anna-Liisa Vento, Folkpensionsanstalten.

Dessutom har utskottet fått ett skriftligt ställningstagande från Finlands Studentkårers Förbund.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås att sjukförsäkringslagen och lagen om rehabiliteringspenning ändras. Grunderna för hur sjukdagpenning och rehabiliteringspenning fastställs kommer att ses över beträffande låginkomsttagare, arbetslösa sysselsatta med sysselsättningsstöd och studerande. Som hittills räknas dagpenningen i första hand ut på grundval av inkomsten enligt beskattningen. Vidare ses grunderna för dagpenningen över så att skyddstiden för minimibeloppet för sjukdagpenning och rehabiliteringspenning för arbetslösa sysselsatta med sysselsättningsstöd och studerande förlängs och så att sjukdagpenningen för den som får rehabilitering inom arbetspensions-

systemet höjs till samma belopp som rehabiliteringspenningen. Vidare föreslås samordningen av perioden för dagpenning och perioden för invaliditetspension bli justerad för dem som för närvarande inte får dagpenning så att behovsprövad sjukdagpenning och rehabiliteringspenning ersätts med ett minimibelopp för sjukdagpenningen och rehabiliteringspenningen på 10,09 euro (60 mk).

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2002 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 april 2002.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Allmän motivering

Av de skäl som framgår av propositionen och på grundval av erhållen utredning finner utskottet propositionen nödvändig och lämplig. Utskottet tillstyrker därför lagförslagen med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Sammantaget sett anser social- och hälsovårdsutskottet lagförslagen värda att understödjas. Propositionen är en tydlig förbättring av minimiutkomstskyddet vid sjukdom. Den innebär också en väsentlig förbättring i samordningen av sjukförsäkringen och pensionssystemet, eftersom låginkomsttagare, personer utan inkomster och försäkrade utan möjligheter att arbeta får rätt till minimidagpenning när de varit arbetsförmögna i minst 55 dagar. Den behovsprövade dagpenningen, som föreslås bli slopad, kräver att stödtagaren skall ha varit arbetsförmögen i 60 dagar. Enligt den gällande lagen har personer utan förutsättningar att arbeta över huvud taget ingen rätt att få sjukdagpenning. Propositionen förbättrar utkomstskyddet för dessa personer dels vid långvarig sjukdom, dels när de vid arbetsförmåga i likhet med personer med rätt att få dagpenning också får rätt till invaliditetspension först efter att ha fått dagpenning för maximal tid, 300 dagar. Efter reformen får minimidagpenning betalas ut efter 55 dagar medan stödtagaren väntar på pension.

Enligt föreslagna 18 b § 3 mom. får dagpenning betalas ut redan innan den föreskrivna tiden på 55 dagar av oavbruten arbetsförmåga uppfylls, om personen har varit arbetsförmögen i minst ett år. Rätten att få minimidagpenning inträder genast efter en självrisktid på 9 dagar. Den tid för vilken sjukdagpenning beviljas avgörs utifrån ett utlåtande från den behandlande läkaren. Läkarens bedömning spelar således en viktig roll för den försäkrade. Därför är det viktigt att de sökande behandlas lika.

Propositionen rättar också till de största missförhållandena beträffande sjukdagpenningen för arbetslösa och studerande. Reformerna går ut på att dels undanröja den så kallade sommartidsfälan för studerande genom att skyddstiden för-

längs, dels höja sjukdagpenningen till samma nivå som studiepenningen. Båda reformerna främjar en bättre samordning av sjukdagpenningen och studiestödet. Men för de studerande kan det trots allt uppstå en del svåra situationer, om utbetalningen av studiestödet redan har avbrutits på grund av sjukdom. Ett annat problem med studerandes sociala trygghet vid sjukdom är att inkomstbedömningen vid sjukdagpenningsförmåner inte alltid i tillräcklig grad tar hänsyn till att de studerande ibland har studiestöd, ibland förvärvsinkomster. För de arbetslösa är det i dagens situation en väsentlig förbättring att skyddstiden förlängs och dagpenningsförmåner utvidgas, speciellt i fråga om dem som sysselsätts.

Utskottet påpekar att också efter reformen leder samordningen av sjukförsäkringen och pensionssystemet i vissa situationer till att stödtagarna mestadels måste leva på utkomststöd vid långvarig sjukdom. De sjuka kan gå miste om dagpenning, dels under självrisktiden på 55 dagar, dels också när de fått dagpenning under maximal tid och inte har fått invalidpension utan återgår till sitt arbete och insjuknar i samma sjukdom på nytt innan rätten till dagpenning har återinträtt. Det är enligt utskottet angeläget att ytterligare förbättra samordningen av pensionsystemen och sjukförsäkringen för att undvika att vissa grupper går miste om förmåner. Dessutom påpekar utskottet att utkomststödet vid sjukdom är för litet när det gäller minimiskyddet. I flera sammanhang har utskottet understrukt vikten av att trygga de orsaksbaserade, dvs. de primära förmånerna. I regeringsprogrammet är ett av de viktiga insatsområdena att främja åtgärder som förebygger och minskar allvarliga fattigdomsproblem, utslagning och många sociala problem hos en och samma människor. Minimidagpenningarna måste höjas för att det skall kunna undvikas att människor blir fattigare vid sjukdom, anser utskottet.

Med hänvisning till det ovan relaterade förslår utskottet två uttalanden (*Utskottets förslag till uttalanden*).

Detaljmotivering

Utskottet föreslår att ordet "minst" läggs till i 18 a § 2 mom. sjukförsäkringslagen i överensstämmelse med motiveringen till momentet.

Dessutom föreslår utskottet att befogenheten att utfärda förordning i 23 g § 3 mom. preciseras. Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande att formuleringen bör justeras för att bättre stämma överens med befogenhetens tekniska karaktär.

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår social- och hälsovårdsutskottet vördsamt

att det andra lagförslaget godkänns utan ändringar,

att det första lagförslaget i övrigt godkänns i enlighet med propositionen utom att 18 a och 23 g § godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag) och

att två uttalanden godkänns (Utskottets förslag till uttalanden):

Utskottets ändringsförslag

18 a §

(1 mom. som i RP)

Har den försäkrade under de fyra månaderna innan dagpenningen börjat löpa fått studiepenning eller vuxenstudiepenning enligt lagen om studiestöd utgör den dagpenning som betalas till honom med anledning av arbetsoförmåga *minst* en tjugofemtedel av månadsbeloppet av studiepenningen eller vuxenstudiepenningen till honom.

(3 mom. som i RP)

23 g §

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om när *ett kemiskt ämne, strålning, en smittsam sjukdom eller någon annan motsvarande omständighet som hänför sig till arbetsuppgifterna eller förhållandena på arbetsplatsen kan bedömas äventyra den försäkrades eller fostrets hälsa* samt om vilka utredningar som skall företas vid ansökan om särskild moderskapspenning.

Utskottets förslag till uttalanden

1. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder möjligheterna att justera nivån på minimidagpenningen enligt sjukförsäkringen i samband med budgetpropositionen för 2003.

2. Dessutom förutsätter riksdagen att regeringen utreder om rätten till folkpension på samma sätt som enligt arbetspensionslagstiftningen bör inträda utan krav på maximal sjukdagpenningsperiod när det är uppenbart att arbetsoförmågan är bestående.

ShUB 45/2001 rd — RP 171/2001 rd

Helsingfors den 30 november 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Marjatta Vehkaoja /sd
vordf. Timo Ihamäki /saml
medl. Eero Akaan-Penttilä /saml
Merikukka Forsius /gröna
Tuula Haatainen /sd
Inkeri Kerola /cent
Niilo Keränen /cent
Valto Koski /sd

Marjaana Koskinen /sd
Pehr Löf /sv
Juha Rehula /cent
Päivi Räsänen /kd
Sari Sarkomaa /saml
Marjatta Stenius-Kaukonen /vänst
Raija Vahasalo /saml
Jaana Ylä-Mononen /cent.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var
utskottsrådet Eila Mäkipää.

RESERVATION

Motivering

I 4 § sjukförsäkringslagen (364/1963), sådan den lyder i ändrad form (lag 1500/1995), föreskrivs att "en försäkrad har rätt att vid sjukdom få ersättning för nödvändiga kostnader för sjukvård och dagpenning som ersättning för inkomstbortfall vid arbetsoförmåga till följd av sjukdom samt vid havandeskap och barnsbörd ersättning för nödvändiga kostnader". Trots att dagpenningen enligt denna lag är avsedd att ersätta dels kostnader på grund av sjukdom, dels inkomstbortfall, slopades minimidagpenningen inom sjukförsäkringen (1995 uppgick den till 63 mark per dag) den 1 januari 1996 för låginkomsttagare och personer utan inkomster. Den ersattes med en behovsprövad dagpenning på 60 mark, som har kunnat betalas ut efter 60 sjukdagar. Den gällande 18 b § i sjukförsäkringslagen motiverar också den behovsprövade dagpenningen med att den är "nödvändig med tanke på tryggheten av utkomsten".

I den föreslagna lagändringen slopas den behovsprövade dagpenningen. Människor utan inkomster och låginkomsttagare föreslås få rätt att få minimibeloppet 10,09 euro (60 mk) i dagpenning (och rehabiliteringspenning) från sjukförsäkringen. Minimidagpenningen på 10,09 euro per dag är dessutom alldeles för låg, om man jämför den till exempel med grunddagpenningen inom utkomstskyddet för arbetslösa. Man måste komma ihåg att sjukdagpenningen inte bara skall räcka till för den normala försörjningen utan också för kostnaderna på grund av sjukdom. I detta sammanhang föreslår vi dock ingen förhöjning av minimidagpenningen, utan omfattar

den ståndpunkt som majoriteten av utskottsmedlemmarna företräder, att minimidagpenningarna bör höjas.

Det är i och för sig positivt att ändringar föreslås. Men låginkomsttagare och personer utan inkomster kommer fortfarande, i motsats till andra som får dagpenning, att ha en självrisktid på 55 sjukdagar. Först därefter betalas minimidagpenning ut. Andra som får (inkomstrelaterad) dagpenning har en självrisktid på bara 9 dagar. Bestämmelsen om ersättning för kostnader vid sjukdom i 4 § sjukförsäkringslagen tillämpas således inte i praktiken. Resultatet är att låginkomsttagare och personer som saknar inkomster utan grundad anledning särbehandlas när de blir sjuka i relation till de som har arbete och i övrigt bättre inkomster.

Därför föreslår vi att också minimidagpenningen skall betalas ut efter 9 självriskdagar. Då skulle samma villkor vid sjukdom gälla för alla inkomsttagargrupper och inte särbehandlas som i propositionen, som diskriminerar låginkomsttagare och personer utan inkomster. Vårt förslag medför en extra kostnad på årsnivå på cirka 5,05 miljoner euro (30 miljoner mark) jämfört med propositionen.

Förslag

På grundval av det ovanstående föreslår vi

*att lagförslagen i betänkandet godkänns i enlighet med betänkandet utom att 18 b § i det första lagförslaget godkänns med följande ändringar (**Reservationens ändringsförslag**):*

Reservationens ändringsförslag

18 b §

Då av sjukdom föranledd arbetsförmåga oavbrutet har varat *den självrisktid som avses i 19 § 1 mom.* betalas i dagpenning minst 10,09 euro.

En försäkrad som under de tre månader som omedelbart föregått arbetsförmågans inträde av egen förskyllan har varit utan eget eller annans arbete har utan hinder av 15 § 1 mom. rätt till dagpenning till ett belopp av 10,09 euro, när arbetsförmågan oavbrutet har varat minst *den självrisktid som avses i 19 § 1 mom.*

Om det vid arbetsförmågans inträde när rätten till dagpenning första gången avgörs är up-

penbart att arbetsförmågan kommer att vara minst den maximitid som nämns i 19 § 3 mom., har den försäkrade omedelbart rätt till dagpenning enligt 1 och 2 mom. efter den självrisktid som avses i 19 § 1 och 2 mom. Om arbetsförmågan dock börjar på nytt inom 30 dagar efter den dag för vilken senast betalades dagpenning så att dagpenning betalas från och med följande vardag efter arbetsförmågans inträde, betalas dagpenning i enlighet med 1 och 2 mom., om den oavbrutna *självrisktid som avses i 19 § 1 mom.* ingår i den föregående perioden av arbetsförmåga.

Helsingfors den 30 november 2001

Juha Rehula /cent
Inkeri Kerola /cent
Niilo Keränen /cent

Päivi Räsänen /kd
Jaana Ylä-Mononen /cent